

eikenhout en wat spijkers (Rust, 1939). In 1938 vond een grotere opgraving plaats, waarbij in de grond de resten van een boerderij werden gevonden en twee waterputten. De sporen van de boerderij bestaan uit resten van greppels, sporen van palen en plekken met houtskoolresten (afb.5). Ook zijn veel aardewerkscherven gevonden en ijzerslakken, die verraden dat er ijzer werd vervaardigd. Enkele komvormige kuilen, resten van waterputten, zijn nog te zien. De wanden van deze putten, met een diepte van zeven tot tien meter, waren gemaakt van keien. Bij dit onderzoek werd ook het restant van een prehistorische grafheuvel ontdekt, die mogelijk werd geëgaliseerd om de boerderij te kunnen bouwen (Rust, 1939). Rust merkte in de omgeving verscheidene platte vlakken op en hij vermoedde daar andere boerderijen. Helaas is het tot nu toe niet mogelijk geweest zijn vermoeden te bevestigen of te weerleggen.

Eind jaren zestig kwam de zandafgraving van Crailo gevaarlijk dicht bij de in 1938 opgegraven delen van de middeleeuwse nederzetting. Dit was de aanleiding om nieuw onderzoek te doen (Besteman, 1970). Hierbij werden karrensporen gevonden, sporen van een keerploeg en concentraties van veldkeien. Donkere verkleuringen aan de rand van de afgraving verraadden palen van een bouwwerk. Gelukkig is de zandafgraving na 1970 niet verder uitgebreid. Sporen in de wand van de afgraving maken duidelijk dat de middeleeuwse nederzetting voor een deel is afgegraven. Helaas werden mogelijke vondsten tijdens dat graafwerk nooit gemeld. Van 1989 tot 1991 werd nieuw onderzoek gedaan in de omgeving van de boerderij (Wimmers, 1991; Wimmers & Van Zweden, 1992). Drie kuilen werden onderzocht. Twee betroffen de waterputten die Bursch eerder beschreef en een derde kuil bleek eveneens een waterput te zijn geweest. Opnieuw werden aardewerkscherven en sporen van vroegere akkers gevonden. Op de nabijgelegen Aardjesberg zijn bij de opgraving in 1991 ook paalsporen [3] waargenomen en middeleeuwse aardewerkscherven gevonden. Een palynologisch [4] onderzoek van grondmonsters uit de putten suggereerde dat in de directe omgeving veel heide aanwezig was, rogge werd verbouwd en, gezien de pollen van kruiden en grassen, ook vee werd gehouden. In 2015 is daar nog een aardewerkscherf (Siegburgsteengoed) gevonden, die qua datering samenvalt met de eindfase van de middeleeuwse nederzetting (afb.6).

Alle vondsten die tot nu toe zijn gedaan en die verband houden met de boerderij, dateren van de 12de tot 14de eeuw. Een oorkonde uit 1428 over een banscheiding (scheidingswal) tussen Laren en Hilversum noemt geen nederzetting of boerderij in dat gebied [5]. Toen moet de boerderij of nederzetting dus reeds verlaten zijn geweest. Het opgeven van de nederzetting past in een trend die over heel West-Europa werd waargenomen (Bieleman, 2008). In het Gooi zijn in die periode diverse nederzettingen verlaten, zoals Oud-Naarden, Keveren (waar de Keverdijk zijn naam aan dankt), Oud-Bussem en

Hoog-Laren. Waarom de nederzetting bij de Lange Heul werd verlaten is niet bekend. Van Zweden (1992) noemt een daling van de grondwaterstanden in het Gooi vanwege de veenontginningen in de omgeving als mogelijke oorzaak. De boerderij kan ook verwoest zijn tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Opmerkelijk is dat twee waterputten relatief hoog liggen, op zo'n 12 m +NAP, en één veel lager, op ongeveer 9 m +NAP. Het is niet onaanneemelijk dat deze derde put werd gegraven toen de andere twee putten droog vielen.

De vondsten

De gevonden objecten zijn in de loop der tijd verspreid geraakt over diverse collecties. Een deel is in handen van particulieren (zie Van Zweden (1992) voor een overzicht). Een deel van de vondsten kwam in het bezit van het Goois Museum. Deze liggen momenteel in het depot van Huis van Hilde en zijn nog niet allemaal beschreven.

Tot besluit

De middeleeuwse nederzetting bij de Lange Heul is de afgelopen eeuw verscheidene keren onderzocht. Dankzij de gedane vondsten hebben we een goed beeld gekregen van een kleine agrarische nederzetting, gelegen in een landschap met veel heide, waar onder meer rogge werd verbouwd en vee gehouden. Ook werd er wol gesponnen en ijzer vervaardigd. Toch wachten nog vele vragen op een antwoord. Ging het om een geïsoleerde boerderij, of was sprake van een nederzetting met verschillende bedrijven? Hoe was de dynamiek van deze nederzetting in termen van ontstaan, relatie met naburige nederzettingen en het uiteindelijke verval?

De meeste lezers van dit blad wandelen wel eens langs de Lange Heul en over de Aardjesberg. Van nu af aan zijn zij natuurlijk alert op vondsten, bijvoorbeeld van aardewerk. Elke vondst is een nieuw puzzelstukje waarmee het archeologisch verhaal van onze omgeving weer completer wordt. Tenminste...als de vondst wordt aangemeld bij AWN Naerdincklant via vondsten.naerdincklant@gmail.com.